

CROW **et** CETERA

SPECIAL

INFRA

- **2** Kennismodule Aanbesteden
- **4** Interactief kennis oprispen
- **6** Op weg met asfalt
- **8** De CROW-helppdesk

Auteur: Tjeerd Planting

Met de Kennismodule Aanbesteden heeft u continue de beschikking over de meest recente kennis omtrent aanbesteden. Deze kennismodule bevat de 'Praktijkgids aanbesteden voor professionals'. De CROW-publicaties 'Leidraad Aanbesteden van Geïntegreerde Contracten', 'Gunnen op waarde: hoe doe je dat?' en 'Risico's & Aanbesteden' vormen de basis voor de praktijkgids. Onderdelen uit deze publicaties zijn overgenomen uit en geactualiseerd op basis van de Aanbestedingswet 2012 en de huidige praktijk.

Kennismodule Aanbesteden

Ieder jaar aanvullingen en wijzigingen

De 'Praktijkgids aanbesteden voor professionals' concentreert zich met name op de onderdelen van de aanbestedingsprocedure, waar in de praktijk bij het toepassen ervan de grootste knelpunten worden ervaren. Dit geldt voor bijvoorbeeld de kwalificatie, het opstellen van de inhoud van de inschrijvingsleidraad en in het kader daarvan de mogelijkheid om informatie uit te wisselen, het opstellen van de gunningscriteria (EMVI) en vervolgens het beoordelen van de inschrijvingen.

De praktijkgids geeft een praktische beschrijving van en doet voorstellen voor de uitwerking van een aanbesteding volgens de niet-openbare procedure, vanaf de voorbereiding van de aanbesteding tot en met de contractering. Er is uitgegaan van de niet-openbare procedure -ook wel 'aanbesteden met voorafgaande selectie' genoemd- omdat deze procedure de meest uitgebreide is. In de praktijkgids is echter ook aangegeven welke onderdelen van toepassing zijn als de meervoudig onderhandse of openbare procedure wordt toegepast. Per fase is beschreven welke acties ondernomen moeten worden, welke documenten dit oplevert en op welke aanbestedingsprocedure het betrekking heeft.

EMVI, tenzij

Het uitgangspunt in de Aanbestedingswet 2012 is gunning aan de inschrijver die de economisch meest voordelige inschrijving (EMVI) doet. Gunnen op laagste prijs moet worden gemotiveerd. Om deze reden, maar vooral omdat door middel van EMVI meer kwaliteit wordt verkregen, is EMVI (Gunnen op Waarde) het uitgangspunt in de praktijkgids. Het onderwerp EMVI neemt dan ook een centrale positie in de praktijkgids in. De beschrijving van het aanbestedingsproces vindt plaats aan de hand van een stappenplan (fasen), zie figuur 1.

Centraal in de praktijkgids staat tevens het onderwerp risicomanagement, omdat het toepassen van risicomanagement een duidelijke meerwaarde kan hebben voor de kwaliteit van het aanbestedingsproces.

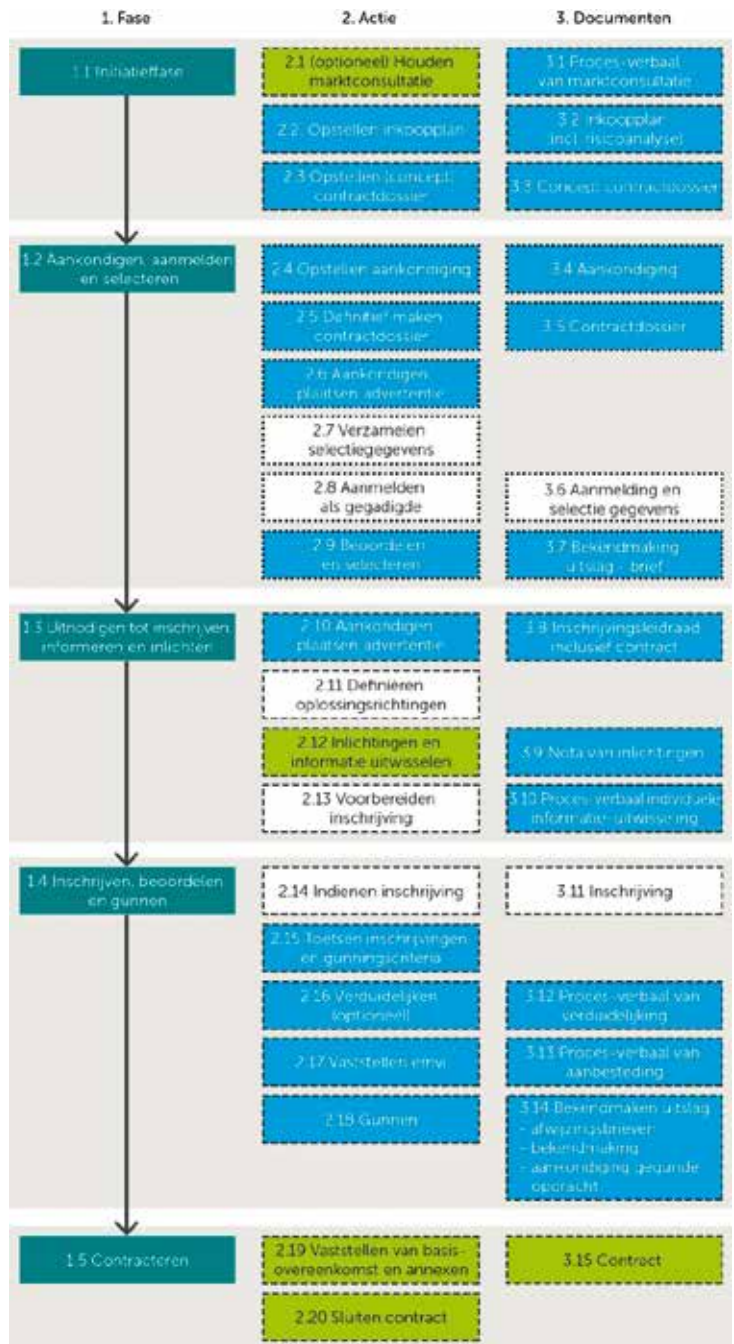
Het praktisch toepassen van risicomanagement binnen het aanbestedingsproces en in de uiteindelijke opdracht wordt echter door aanbesteders en inschrijvers vaak als lastig ervaren. Beschreven is hoe risicomanagement onderdeel kan zijn van EMVI-criteria. Daarnaast worden handvatten gegeven hoe de risico's te alloceren.

Regelmatig updates

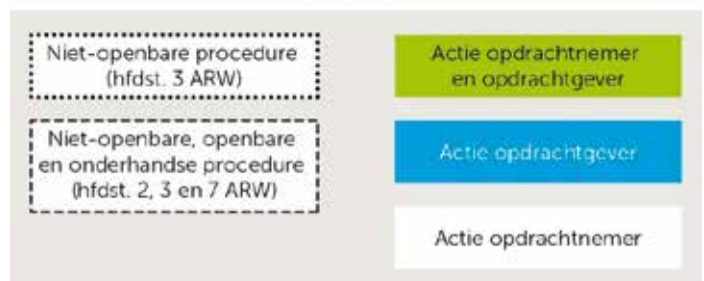
De praktijkgids is geen statisch document. Ieder jaar zullen er aanvullingen en wijzigingen worden aangebracht. Zo is de praktijkgids het afgelopen jaar als volgt uitgebreid:

- Er is een voorbeeld opgenomen over hoe succesvol een marktconsultatie te organiseren voor een project;
- Er wordt dieper ingegaan op de risicoallocatie. Tevens is hieromtrent een voorbeeld ingevoegd, waarin inschrijvers bij de nadere inlichtingen de lijst met risico's mogen aanvullen en hun visie kunnen geven op de voorgestelde allocatie van de risico's;
- Er is beschreven hoe risico's overgenomen kunnen worden in EMVI.
- Er is een tweetal casussen -RAW met EMVI en een geïntegreerd contract met EMVI en risicomanagement- toegevoegd die het gehele stappenplan (figuur 1) doorlopen;
- Er is een voorbeeld beoordelingsprotocol opgenomen;
- Past performance is als onderwerp opgenomen.

Ook voor volgend jaar staan er weer verschillende updates op het programma. De praktijkgids zal worden geactualiseerd aan de wijzigingen die voortvloeien uit de aanpassing van de Aanbestedingswet 2012.

Legenda

figuur 1

<http://www.crow.nl/online-kennis-tools/kennismodule-aanbesteden>

i. Tjeerd Planting, consultant Aanbesteden en Contracteren, tjeerd.planting@crow.nl

Twintig ambtenaren van de gemeente Woerden volgden dit jaar een coachingstraject van CROW. Zij fristen hun kennis op over RAW, UAV, aanbesteden en samenwerken, maar leerden vooral keuzes beter te onderbouwen én elkaars kwaliteiten te benutten. Een terugblik op een leerzame en inspirerende periode.

Auteur: René Vorderman

Interactief kennis opfrissen

Leren is de kunst van het herhalen. Maar ook van met elkaar in gesprek blijven, ervaringen uitwisselen en werken met voorbeelden uit de praktijk van alledag. Dat is het verhaal van het kennis-coachingstraject dat CROW tussen maart en oktober bij de gemeente Woerden heeft gegeven. Twintig ambtenaren werden in tien sessies bijgespijkerd over RAW en UAV, over traditionele samenwerkingsconcepten.

Nu is het woord 'bijgespijkerd' wellicht wat ongelukkig gekozen. Want het traject was allesbehalve het klassieke eenrichtingsverkeer: de leraar vertelt en de klas luistert. Alles draaide om interactie. De input van de ambtenaren was minstens zo belangrijk als het verhaal van begeleider Maurice Wielink, consultant Aanbesteden en Contracteren van CROW. "Ik kan wel uitleggen wat de beste oplossing is, maar als iemand zelf ondervindt wat de beste oplossing is, blijft dat veel beter hangen."

Vertrekpunt waren specifieke vraagstukken in de gemeente Woerden. Want die spreken meer tot de verbeelding dan pakweg de Tweede Maasvlakte of een nieuwe startbaan op Schiphol. Bovendien konden ambtenaren hun bevindingen direct toetsen in de praktijk en daar in een volgende sessie op terugkomen: in hoeverre kon het geleerde worden toegepast? Tegen welke barrières liepen ze aan? Zo bleven theorie en praktijk elkaar gedurende het proces versterken.

Wanneer Wielink terugkijkt op zijn periode in Woerden worden zijn ogen groter en begint hij bevlogen te vertellen. De termen 'goed' en 'fout' komen in

'Kennis hebben is wat anders dan kennis toepassen. Bij een cursus krijg je kennis, door coaching leer je kennis bewust toe te passen.'

zijn woordenboek niet voor. Wielink houdt meer van bewustwording en is een man die zijn cursisten constant een spiegel voorhoudt, die blijft vragen waarom ze bepaalde keuzes maken. "Stel: er moet een weg worden gereconstrueerd. Negen van de tien Nederlandse gemeenten zetten daar meteen een bestekschrijver op. Wat ik in Woerden heb geprobeerd: ga nu eerst eens projectdoelen stellen. Wat moet er gerealiseerd worden en hoe? Welke hulpmiddelen zijn daarbij nodig en welke collega's? Welke aanbestedingsvorm, welke contractvorm? Want het bestek of de aanbesteding op zich is niet het doel, maar een functionele leefomgeving voor de burger, dat is het doel."

Vinger op de zere plek

Dennis de Koning, projectleider realisatie en beheer bij de gemeente Woerden, onderschrijft Wielinks verhaal: "99 van de honderd keer wordt het moederbestek erbij gepakt en op enkele punten aangepast. Heel veel zaken worden blind overgenomen. Maurice heeft de vinger op de zere plek gelegd: je kijkt hier af, maar vertel eens waarom. Dat zette de ambtenaren echt aan het denken."

Wielink: "Daarin verschilt coachen van een cursus geven. Je wilt mensen zonder kwalificatie van goed of fout laten nadenken over de beslissingen die ze nemen. Je kunt alleen spreken van een foute beslissing als er op voorhand niet over is nagedacht. Het komt erop neer dat je niet klakkeloos aan de slag gaat, maar eerst goed vaststelt wat je wilt bereiken en welke hulpmiddelen daarvoor nodig zijn."

En vooral: wíe er nodig zijn. Want samenwerking was een belangrijke pijler onder het coachingstraject. Geen werk over de schutting gooien, zoals dat in jargon heet, maar werkzaamheden zorgvuldig overdragen aan een collega in een al even zorgvuldig samengesteld projectteam. Waarbij medewerkers gebruikmaken van elkaars kennis. De Koning: "Het leuke van deze sessies was dat collega's

veel nieuwe dingen van elkaar hebben geleerd. Je denkt mensen een poosje te kennen en te weten waarin ze bekwaam zijn, maar we kwamen er bijvoorbeeld achter dat een collega bij Rijkswaterstaat heeft gewerkt en veel weet van asfalt. Kortom: er is binnen de organisatie een heleboel kennis aanwezig, maar als je dat niet weet, kun je er ook geen gebruik van maken."

Erkenning en waardering

Medewerkers kregen meer begrip voor elkaar. Zij raakten beter doordrongen van het feit dat de handeling van de één consequenties heeft voor het werk van de ander. Daarbij heeft de gemeente Woerden net als elke andere organisatie introverte en extraverte types. Extraverte mensen hebben er doorgaans geen moeite mee zichzelf te presenteren, maar tijdens de coaching van CROW kregen juist ook de introverten het woord. "Eenieders specialiteiten werden erkend", zegt Wielink. "Sommigen slaan zichzelf niet zo op de borst, maar kregen nu wel de aandacht en waardering die ze verdienen."

De Koning: "In het begin was er scepsis over de aanpak. Want de werkgever verplichtte je mee te doen. De eerste twee sessies had iedereen nog zoiets van 'we moeten weer', maar gaandeweg veranderde die houding. Ook in letterlijke zin. Iedereen zat net iets meer naar voren, was geïnteresseerder. We zijn allemaal enthousiast geworden over hoe het is gegaan."

Dat was te danken aan het interactieve karakter van het traject. Daarnaast leerde Wielink de deelnemers steeds beter kennen en aanvoelen, was er ruimte voor een grap en werd een veilige omgeving gecreëerd. Alles bleef binnenskamers en domme vragen bestonden niet. Het draaide om respect en vertrouwen. Het werd zelfs gezellig, zegt Wielink. De Koning: "Iedereen had op een gegeven moment zin naar de sessies toe te gaan. Om verder te gaan op wat ze de week ervoor hadden geleerd en in de praktijk waren tegengekomen."

Voor herhaling vatbaar dus? De Koning: "Beide partijen hebben een zeer positief gevoel aan de coaching overgehouden. Ik vind het een aanrader voor andere organisaties. Juist omdat het zo interactief is. Je wordt zo af en toe bevroegd over de vorige sessie en daardoor steeds aan het denken gezet." Want, zo herhaalt Wielink, leren is herhalen. "De kennis was bij Woerden overduidelijk aanwezig, maar moest worden opgefrist. Maar kennis hebben is wat anders dan kennis toepassen. Bij een cursus krijg je kennis, door coaching leer je kennis bewust toe te passen. Woerden was een goede leerling, absoluut."

 www.crow.nl/vakgebieden/aanbesteden/emvi-gunnen-op-waarde/crow-kenniscoach

i. Maurice Wielink,
consulent Aanbesteden en Contracteren,
maurice.wielink@crow.nl

Op weg met asfalt

Auteur: Jan Stigter

In 2008 is in Nederland gekozen om asfaltbeton functioneel te specificeren op basis van de Europese normen voor asfaltmengsels (de EN-13108 serie) en asfaltproeven (EN-12697). In Europees verband worden deze normen herzien en worden nieuwe (proef)normen ontwikkeld. De tendens naar functionele eisen aan asfaltmengsels en bijbehorende functionele proeven zet daarbij door. Ook voor wegoppervlaken, zoals stroefheid, vinden ontwikkelingen in Europees verband plaats.

CROW heeft de inhoud van de RAW uiteengezocht en expliciet opgeschreven in de CROW Basisspecificaties. De technische eisen zijn daarbij losgekoppeld van de UAV, zodat deze toepasbaar zijn geworden voor alle mogelijke contractvormen: UAV, UAVgc en 'hybride'. Daarnaast wordt in onderzoekswerkgroepen van CROW gewerkt aan diverse onderwerpen op asfaltgebied, zoals de volumetrische ontwerpmethod voor steenmestiekasfalt.

Onderzoek en regelgeving lijken op het eerste gezicht weinig met elkaar te maken te hebben, maar niets is minder waar. Ze hebben wel degelijk een

belangrijke relatie met elkaar. Op het gebied van asfalt komt de coördinatie daarvan samen in de permanente Werkgroep Asfaltverhardingen van CROW (WGA). De WGA is een paritair samengestelde werkgroep van opdrachtgevers en opdrachtnemers aangevuld met adviseurs. De werkgroep heeft als taak de regelgeving voor asfalt in Nederland op te stellen en door te ontwikkelen. Ook vormt de WGA een klankbord voor de vertegenwoordigers van Nederland in de Europese taak- en werkgroepen op het vakgebied, doordat deze vertegenwoordigers tevens lid of adviseur van de WGA zijn.

In de afgelopen jaren zijn in contractrelaties, verantwoordelijkheden en technische eisen veel zaken gewijzigd. Hierdoor dreigt de samenhang tussen deze aspecten soms verloren te gaan. Regelgeving wordt vertaald in robuuste, consistente en toekomstvast specificaties. Die ontstaan alleen als het oorspronkelijke doel van de huidige regelgeving en de daarbij behorende werkwijze wordt gecombineerd met de ontwikkelingen die zijn gericht op de (nabije) toekomst.

Stip op de horizon

Bij de tervisielegging van de Standaard RAW Bepalingen 2015 voor asfaltverhardingen zijn veel punten naar voren gekomen die niet voor de definitieve versie van 2015 konden worden opgelost, omdat nadere onderbouwing of gegevens ontbreken. Deze punten vormen de essentie van de aanpassingen naar de toekomst toe. De Werkgroep Asfaltverhardingen heeft daarvoor een 'stip op de horizon' geformuleerd:

	Nu	Toekomst
Ontwerp	Lineair-elastisch	Lineair visco-elastisch aangevuld met eindige elementenmethode.
Eisen	Korrelverdeling	Relevante functionele eigenschappen
	Bitumengehalte	
	Holle ruimte	
	Watergevoeligheid	
	Stijfheid	
	Weerstand tegen vermoeiing	
	Weerstand tegen vervorming	
	Per laag of asfaltmengsel	Locatie in het asfaltpakket
	Laagdikte	Totale asfaltdikte
	Totale asfaltdikte	
Toets	Boorkernen	Non-destructief toetsen
	Korrelverdeling	Relevante functionele eigenschappen
	Bitumengehalte	
	Holle ruimte	
	Per laag of asfaltmengsel	Locatie in het asfaltpakket
	Laagdikte	Totale asfaltdikte
	Totale asfaltdikte	

'Asfalt wordt in de nabije toekomst volledig functioneel beschreven. In het ontwerp van een asfaltverharding wordt voor elke diepte in het asfaltpakket een set van relevante functionele eisen bepaald. Bij de realisatie wordt het totale asfaltpakket non-destructief getoetst om te verifiëren dat het voldoet aan de in het ontwerp bepaalde relevante eigenschappen.'

Het denken in lagen en asfaltmengsels wordt dus losgelaten. Indelingen in klassen en sets eigenschappen per mengselklasse zijn niet meer nodig. Uit een ontwerp volgt voortaan bijvoorbeeld dat op een diepte van 40 tot 90 mm onder het oppervlak de 'fc-max' niet meer dan 0,2 mag bedragen en dat de (equivalente) stijfheid van de gehele asfaltconstructie 7.000 MPa moet bedragen. Na verificatie met een eenduidige testmethode dat dit is gerealiseerd, kan het opgeleverde werk worden geaccepteerd.

Een mogelijke verfijning is het scheiden van de deklaag met de wegooppervlakteigenschappen, inclusief waterafvoerend vermogen en geluid, van

de constructieve lagen. Hierbij wordt het constructieve ontwerp gemaakt zonder de deklaag en wordt de deklaag als 'vervangbaar behang' beschouwd. Het is duidelijk dat dit (eind)doel slechts met kleine stapjes kan worden bereikt, die gezet worden op het gebied van de ontwikkeling van ontwerpmethoden, rekensystemen, proefnormen, meetsystemen, enzovoort. Voor die ontwikkeling is dus een goed doordacht stappenplan nodig.

Relevante data

Cruciaal is dat de functionele benadering kan worden onderbouwd met relevante data uit onderzoek en/of uit de praktijk, zodat de gevolgen voor contractbeheersing duidelijk zijn.

Dit is de basis onder de nieuwe contractsystematiek, met groot belang voor opdrachtgevers en opdrachtnemers en adviseurs. Onderwerpen waarvoor het verkrijgen van data niet lukt, kunnen niet in de systematiek tot hun recht komen. Bij nieuwe eisen en meetmethoden moet eerst ervaring worden opgedaan, voordat deze kunnen worden opgenomen. Nieuwe specificaties moeten geschikt zijn voor UAV en UAVgc en alles wat daartussen zit.

Al met al is daarvoor nog veel onderzoek nodig. Maar we hoeven niet van scratch te beginnen. Er is ook al veel data die 'slechts' wacht op een deskundige analyse. Kernwoorden daarbij zijn 'kennis delen' en 'samenwerking', tussen opdrachtnemers onderling en tussen opdrachtnemers en opdrachtgevers.

i. Jan Stigter,
voorzitter WGA,
jan.stigter@boskalis.com

De CROW-helpdesk 'Dat wist ik niet; weer wat geleerd'

De CROW-helpdesk beantwoordt dagelijks enkele tientallen vragen op het gebied van RAW, UAVgc en aanbesteden. CROW et cetera woont een ochtend op de helpdesk bij en doet verslag van een telefoongesprek.

– "Jacques Teunissen, Helpdesk CROW, goedemorgen."

*– "Dag Jacques, ik heb nog een vraagje over de betaling van een tijdelijke verkeersregelin-
stallatie. Een aannemer die bij ons in de gemeente
een werk uitvoert past er een toe. Deze staat
nu een maandje en de aannemer wil een
gedeelte van de bestekspost betaald hebben.
Heeft hij daar recht op?"*

*– "Is het een bestekspost voor het 'Toepassen
van een tijdelijke verkeersregelin-
stallatie'?"*

*– "Ja, met de eenheid 'EUR'. Volgens mij betaal
ik dan pas als het resultaat dat in de besteks-
post is beschreven is uitgevoerd. Dus aan het
eind van de periode waarover de installatie
moet worden toegepast. Dat is toch correct?"*

*– "RAW heeft het uitgangspunt betalen naar
productie. De aannemer krijgt aan het eind
van een betalingstermijn betaald wat hij in
die periode aan hoeveelheid werk heeft uit-
gevoerd. Om dit te kunnen bepalen, werken
we in RAW met hoeveelheden en eenheden
die we aan het eind van een betalingstermijn
kunnen meten, betalen en zo nodig verreke-
nen. Bij besteksposten met de eenheid 'EUR'
ligt dat net even iets anders. Als de werkzaam-
heden die hiervoor moeten worden gedaan
langer duren dan een betalingstermijn heeft
de aannemer al wel recht op een deel van het
bedrag, namelijk dat deel dat al is uitgevoerd."*

*– "Dat klinkt wel logisch,
maar waar staat dat dan?"*

*– "In artikel 01.02.03 is in lid 02 sub b. bepaald
dat de grootte van een betalingstermijn wordt
bepaald aan de hand van '... de bedragen van
de resultaatsverplichtingen met de eenheid
'EUR' die de aannemer gezien de stand van
het werk toekomen....'"*

*– "Moet ik dan elke termijn onderhandelen
over dat bedrag?"*

*– "In zekere zin wel, ja. Maar juist om dat te
voorkomen kan voor situaties waarbij het
'toepassen' langer duurt dan de duur van een
betalingstermijn, beter worden gekozen voor
het opnemen van afzonderlijke besteksposten
voor het aanbrengen, in stand houden en
verwijderen. Je betaalt dan het aanbrengen
en het verwijderen op het moment dat dit
wordt uitgevoerd. De tussenliggende periode
waarin de aannemer de installatie in stand
houdt, betaal je per week."*

*– "En zijn daarvoor dan resultaatsbeschrijvin-
gen beschikbaar of moet ik die zelf maken?"*

*– "Nee hoor, niet zelf maken.
Je vindt deze in de catalogus."*

*– "Dat wist ik helemaal niet joh; weer wat
geleerd. Bedankt en tot de volgende keer."*

**Ook een vraag voor de CROW-helpdesk?
Stel deze via helpdesk@crow.nl of bel naar 0318 69 98 55.**